
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<http://books.google.com>

Arch. ⁴

52

n

4° Arch. 52^w

Endy

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

ERDÉLYBEN TALÁLT

VIASZOS LAPOK.

A' MAGYAR ACADEMIA' ELIBE

TERJESZTETTE

Dr. ÉRDY JÁNOS,

M. ACAD. R. TAG ÉS A' M. N. MUZEUM' RÉGISÉGEINEK ÖRE.

HAT KÖIRATÚ TÁBLÁVAL.

PEST.

EGGENBERGER FERDINÁND KÖNYVÁRUSNÁL.

M. DCCC. LVI.

DE
TABVLIS CERATIS
IN TRANSSILVANIA REPERTIS.

COMMENTATVS EST

Dr. IOANNES ÉRDY,

ACAD. SCIENT. HVNG. MEMBR. ORD. ET MVSEI NAT. HVNGARICI
ANTIQVITATVM CVSTOS.

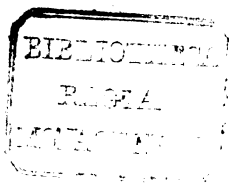
EX ACTIS ACAD. SC. HVNG. IN LATINVM VERSVM.

INSVNT SEX TABVLAE LITHOGRAPHICAE.

PESTHINI.

PROSTAT APVD FERD. EGGENBERGER BIBL. ACAD.

M. DCCC. LVI.

Erdélyben, melly a' régi Dáciának része, már több, viaszszal bevont lap került ekkorig napfényre.

1. Abrudbányától gyulafehérvármegyei bányavárostól nem messze fekszik Vöröspatak, mellynek aranybányái híresek, hol Janki György' bányaüregében 1786. évben két darab viaszszal bevont falapot találtak, ezeknek egyikét tűznél szárították és végkép elrontották; a' másik Zalatnára Gombos Dániel bányatörvényszéki ülnök' birtokába, onnan a' gyulafehérvári papnöveldebe került, hol most is megvan; de írása úgy összekarczoltatott, hogy az eredeti betűvonásokat lehetetlen többé az utóbbi karczolásoktól megkülönböztetni.

2. Szinte Vöröspatakon a' Letty hegynek bányaüregében 1788. évben öt darab viaszszal bevont falapot találtak: kettő legott eltűnt, és ezek' nyoma ekkorig nem volt kifürkészhető; háromra pedig Kovács Pál tett szert, ki e' három darab fenyőfalapot Kolozsvárra sógorának Lázár Istvánnak, unitárius superintendensnek küldötte el, ki azokat az ottani könyvtárba tétette, hol 1811. évig furcsaságul őriztettek; ekkor a' superintendens' fia Lázár Sámuel régiségkedvelő, azokat magáéinak tartván, magához vette 's egyre ezt írta: „Samuelis Lázár.“ Utóbb fiára Lázár Istvánra szállottak, ki e' három darab fenyőfalapot 1834. Literáti Nemes Sámuelnek régiséggyűjtő 's kereskedőnek adta el, kitől 1835. Jankowich Miklós' birtokába estek, ki azokat az 1802-ben Pesten alapított magyar nemzeti muzeumnak nevezetes áron engedte át, hol kincsekül őriztetnek.

3. Torda vármegyének mezővárosai közé Toroczkó is tartozik, hol valamelly régi bányaüregben, miként állitják, 1807. három darab viaszszal bevont bükkfalap találtatott, mellyek a' toroczkói lelkésznek, ettől gróf Lázár Istvánnak birtokába jutottak, ki azokat Literáti Nemes Sámuelnek adta el, kitől az előbb említett három fenyőfalappal együtt Jankowich Miklós' birtokába, ettől a' magyar nemzeti muzeumba kerültek, hol most is őriztetnek.

4. És így Literáti Nemes Sámuel három darab fenyőfa, 's más három bükkfalapot hozott Erdélyből Pestre Jankowich Miklósnak (†1846.), egykor a' legbuzgóbb régiséggyűjtőnek Magyarországnban, ki azokat 1835. mind Münchenbe vitte el, hol a' 167. évben Kr. u.

In Transsilvania, parte veteris Daciae, ad nostram usque memoriam plures sunt iam in lucem protractae tabulae ceratae.

1. Abrudbánya, Oppido Comitatus Alba-Julienſis metallico, haud procul diſtat Vöröſpatak, fodinis clarum. Hic in ſpecu fodinae Georgii Janki anno 1786. tabularum ceratarum duo fruſtra ſunt re-
perta, quorum alterum igni ſiccare volentes, penitus deſtruxerunt, al-
terum primo Zalatnam ad manus Danielis Gombos, Judici montani
Assessoris, dein Albam-Juliam ad Seminarium Cleri iunioris deve-
nit, ubi nunc quoque ſuperest. At primitivi literarum ductus pro-
pter crebrum fricatum ita ſunt iam in eo corrupti, ut inter literas et
fricaturas vix poſſit amplius obſervari diſcrimen.

2. 1788. in ſpecubus fodinarum montis Letty perinde in Vöröſ-
patak, quinque tabulae ceratae ſunt inventae. Ex illis duae illico di-
ſparuerant, nec ulla hactenus deprehenſa veſtigia, tres abiegnas Pau-
lus Kovács fecit ſuas, eaſque affini ac Unitariorum Superintendenti
Stephano Lázár Claudiopolim miſit, a quo in Bibliothecam collocatae
uſque annum 1811. ibidem curioſi inſtar aſſervabantur. Filius di-
cti Superintendentis Samuel antiquitatum amans, tabulas haſ ſuas
eſſe arbitratus, ad ſe recepit, earumque unam hiſ verbis notavit:
„Samuelis Lázár.“ Dein ab hoc ad filium Stephanum ſunt devolutae,
qui eaſdem 1834. Samueli Nemes Literati antiquario vendidit. 1835.,
eaſ Nicolaus Jankowich emit, et Muſeo nationis Hungariae, 1802.
Peſtini fundato, ſatis alto pretio ceſſit. Theſauri inſtar nunc quoque
hic cuſtodiuntur.

3. Oppidis Comitatus Tordeniſis adnumeratur etiam Toroczkó,
ubi 1807. in ſpecu antiquae cuiuſdam fodinae tres dicunt repertas
ſuiſſe tabulas fagineas. Hae primum ad parochum Toroczkóienniſem,
dein ad manus Comitiſ Stephani Lázár devenerant, qui eaſ Samueli
Nemes Literati vendidit. Ab hoc redemit Nicolaus Jankowich, eaſque
cum commemoratiſ iam tribuſ abiegnis dicto Muſeo ceſſit, ubi nunc
quoque aſſervantur.

4. Apparet ex hiſ a Samuele Nemes Literati tres abiegnas et
totidem fagineas cera obductaſ, et in Transſilvania repertaſ tabulaſ,
ſuiſſe Peſtinum translataſ ad Nicolaum Jankowich († 1846) ſolertiſſi-
mum tunc in Hungaria antiquitatum collectorem. Hic dein 1835. cum

kelt igen nehéz olvasásu fenyőfalapokat Massmann alaposan fejtette 's ismertette meg; de a' bükfalapoknak, mivel részint görög, részint hún-scytha betűkkel vannak írva, bővebb magyarázatába nem ereszkedik. ¹⁾

5. És mivel Massmann e' koriglan soha föl nem tünt leleményt magyarázó munkájában, e' rendkívüli fölfedezés' körülményeit vagy eltévesztette, vagy elé sem hozta: innen a' régiségekben jártas Letronne és De Vailly az egész lelemény ellen kétségeket támasztottak. ²⁾

6. Jerney János († 1855.) és Székely Sándor e' körülményeket részletesen nyomozzák, mellyekről terjedelmesen értekeznek; de véleményeik különbözök. Jerney a' három levelű bükfakönyvet koholmányoknak tartja, mellynek valódisága Letronne előtt is gyanús: Székely ennek hitelességét is védelmezi. ³⁾ Wenzel Gusztáv e' körülményeket fordításban a' német tudósokkal ismerteti meg ⁴⁾, Neugebauer ezen fordítást megrövidítve használta. ⁵⁾

7. A' Letty hegynek bányáüregében 1790. két apró vékony falapot találtak, ezeket Fiker kincstári tiszt Szeles nevű enyedi erdésztisztnek adta át, kitől Kemény József grófnak († 1855.) birtokába jutottak, ki azokat Pestre a magyar academiának küldötte el, hol most is őriztetnek, és Neugebauer rosszul vélekedik, hogy elvesztek.

8. Az említett Letty hegynek sz. József nevű bányában az a' híre, 1791. mintegy 40 éves szakállas emberre akadtak, az első érintésre elporhadt; tőle nem messze hat darab viaszszal bevont falap volt elszórva, mellyekről tovább egy szót sem tudhatni.

9. A' Nagy-Kirnyik hegy alatt, Vöröspatakhöz közel fekszik sz. László nevű bánya, mellyben Winkler János 1820. év körül több apró hársfalapot talált; kettőt a vöröspataki lelkésznek adott át, ki azokat valami bányatisztnek engedte oda. Ezek egyikére Neugebauer sz. Erzsébet faluban, Szeben mellett 1847. évben Ackner lelkész' gyűjteményében akadt.

10. A' Nagy-Kirnyik hegynek azon oldalában, melly Korna helységnek fordul, a' sz. Simon nevű bányában kutató bányászok 1854. véletlenül olly üregbe törtek át, mellynek egykori készítése erős munkára mutat; szabályszerűleg síma falai között, mint látszik, aranyolvasztó, asztal, különféle ülőhelyek voltak a' kemény szirtekbe kivésve; hol Diószegi Lajos több elszórt és összetördelt, viaszszal be-

¹⁾ Joan. Ferd. Massmann, *Libellus Aurarius sive Tabulae ceratae et antiquissimae et unice Romane in fodina auraria apud Abrudbányám, oppidulum Transsylvaniae nuper repertae*. Monaci, 1841. 4.

²⁾ *Journal de Savants*, 1841. Sept.

omnibus his tabulis Monachium divertit, ubi Massmann tabulas abiernas anno Chr. 167. exarat as, lectuque difficillimas egregie illustravit, iurisque publici fecit; ast fagineas partim Graecis, partim Hunno-Scythicis characteribus conscriptas in medio reliquit. ¹⁾

5. Et quia Massmann in commentario novum isthoc inventum illustrante, adiuncta detectionis, prorsus singularis, aut erronee consignat aut negligit: Letronne et de Vailly, antiquitatum peritissimi, merito traxerunt illud in dubium. ²⁾

6. Joannes Jerney († 1855.), Alexander item Székely adiuncta haec uberius pervestigata fuse pertractant; sed oppositam tuentur opinionem, Jerney triptychum fagineum, quod et Letronne sublestae fidei insimulat, fictum esse asserit; Székely contra huic quoque fidem conatur facere. ³⁾ Gustavus Wenzel adiuncta haec in gratiam eruditorum Germaniae lingua germanica vulgavit. ⁴⁾ Neigebaur autem versionem hanc summam in suum convertit usum. ⁵⁾

7. 1790. in specu fodinae montis Letty itidem sunt duae tabulae minutae lignae inventae, quas Fiker, officialis camerarius Enyediensi silvarum inspectori Szeles tradidit; ab hoc ad C. Josephum Kemény († 1855.) devenerunt, qui eas Pestinum Academiae Hungaricae transmisit, ubi eadem nunc quoque custodiuntur. Non recte igitur opinatur Neigebaur eas interiisse.

8. 1791. In fodina dicti montis Letty a S. Josepho nominata virum barbatum et annos circiter 40 natum aiunt fuisse repertum, cuius dein corpus leni tactu in pulverem erat redactum. Circa corpus sex tabularum ceratarum frustra fuerant dispersa; sed de his nulla amplius iniecta mentio.

9. Monti Nagy Kirnyik, haud procul Vöröspatak oppido subiacet fodina a S. Ladislao nominata, in qua circa annum 1820. Joannes Winkler plures tiliaceas invenit tabulas. Ex his cessit duas parocho Vöröspatakiensi, qui easdem Officiali cuidam rei metallicae tradidit. Harum unam Neigebaur 1847., in vico S. Elisabeth prope Cibinium sito in collectione parochi Ackner reperit.

10. In latere montis Nagy Kirnyik pagum Korna respiciente existit fodina, quae nomen a S. Simeone habet. Dum anno 1854. fossores metallorum viscera eiusdem perquirerent, fortuito in cavum, improbo quondam labore erutum, devenerunt, intra cuius parietes ad certam normam politos inventus est furnus, ut videtur, metallurgicus, mensa, varia item sedilia ex solida rupe excisa. Hic Ludovicus

³⁾ Tudományt. 1842. XI. és 1843. aug. köt.

⁴⁾ Oesterreich. Blätter für Literatur und Kunst. II. Quartal, 1844. Nr. 5. 6. 7. — Jahrbücher der Liter. 1845. CXI. Bd. 90—119. II.

⁵⁾ Dacien. Kronstadt, 1851. 8. S. 188.

vont falapot szedett össze, mellyekből kilencz töredéket választott ki, 's azokat Pestre a' magyar nemzeti muzeumnak küldötte el; de betűvonások e' töredékeken csak itt-ott látszanak.

11. Vöröspatak' déli oldalában a' sz. Katalin nevű bányában, mintegy 150 ölnyi mélységben dolgozó bányászok 1855. évben nagy-szerű régi bányauregbe törtek át, hol több, viasszal bevont falap, cserép mécs, majd két lábnyi hosszú remek hajfonat, kanál, láda, fiókos asztal, fatál, tizvedres hordó, kád, füles csöbör, gyapju szövet-darabok, és kis szarupohár találtattak. Ezekből Végh János bányász orvos, és Winkler János azon darabokat, mellyeket megszerezhettek, Pestre a magyar nemzeti muzeumnak küldötték el; ezek itt következnek: kilencz darab viasszal bevont falap, füles csöbör, fatál, két cserép mécs, kis szarupohár, gyapju szövet-darabok és arany ásvány-darab (katranczakö). Hogy e' nevezetes leleménynek darabjai közül sok az utóbbi korba tartozik, az nem szenved kétséget.

12. Az imént említett, sz. Katalin bányában 1855. évben talált és a' magyar nemzeti muzeumnak küldött, viasszal bevont fenyőfa lapok között igen nevezetes azon fakönyv, mellynek rajza könyomatban itt I, — 2. 3. és 4. alatt látható. Ezt Végh-fakönyvnek, mondhatnók, mellynek első lapja üres, a' második és harmadik lapjának külszélei kiállók, és ezen bevölglyelt, most már megfeketült, viasszal bevont második és harmadik lapon van e' fakönyvnek egész szövege írva, mellyből a' negyedik lapon jobb felé annyi fordul ismételve elő, a' mennyi kifért; bal felé pedig hét tanú neve olvasható, kiknek szintannyi gyűrűpecséte, mélyebb völgyeletben, úgy látszik, agyaggal vegyített viaszra vannak nyomva.

13. Az efféle törvényes irományoknak, akár fából, akár rézből legyenek, szokásszerű kellékeit Suetonius Nero'életében így adja elé: „Aduersus falsarios tunc primum repertum, ne tabulae nisi pertusae, ac ter lino per foramina trajecto obsignarentur.“⁶⁾ Julius Paulus jogtudós az irományok' ezen, Nerónál kétségkívül régibb, kellékeit bővebben következőleg magyarázza: „Amplissimus ordo decrevit, eas tabulas, quae publici vel privati contractus scripturam continent, adhibitis testibus ita signari, ut in summa marginis ad mediam partem perforatae triplici lino constringantur: atquae impositum (impositae) supra linum cerae signa (sigilla) imprimantur, ut exteriores scripturae fidem interiori servent. Aliter tabulae prolatae nihil momenti habent.“⁷⁾

14. A' Végh fakönyv ezen szokásszerű kellékek szerint kelt; ámbár tudjuk, hogy e' kellékek iránt különbözők a' vélemény-

⁶⁾ Suetonius Tranquillus in Nerone. Cap. XVII.

Dioszegi plures disiectas tabulas ceratas collegit; ex his novem fragmenta selegit, et Pestinum Museo Nationali Hungarico transmisit. Verum in fragmentis his rari tantum apparent literarum tractus.

11. In parte Vöröspatak, meridiem aspiciente est fodina S. Catharinae nomen gerens, in cuius fere 150 orgiarum profunditate fungentes fossores metalli 1855. in desertum fodinae cavum devenerunt, ubi plures tabulae ceratae, lucernae fictiles, texti duorum fere pedum crines, cochlearia, cista, mensa oculis instructa, lignea, patina, vas decem quadrantum, dolia, medimni ansati, lanei panni frusta, et pocillum corneum reperiebantur. Ex his Ioannes Végh medicus montanus, et Ioannes Winkler, quae acquiri poterant, Pestinum Museo Nationali Hungarico transmiserunt. Et quidem novem tabulas ceratas, medimnum cum ansa, patinam ligneam, duas fictiles lucernas, pocillum ex cornu, frusta panni lanei, et mineram auri. Inventorum horum plura posterioris esse aetatis omni caret dubio.

12. Inter tabulas in fodina S. Catharinae 1855. detectas et Museo Nationali Hungarico submissas dignus est memoratu libellus ligneus, cuius delineatio lapidi inculpta I — 2. 3. et 4. conspicitur. Libellus hic Véghianus posset appellari. Pagina prima vacua est, secundae et tertiae margines prostant, et in his nunc iam cera nigra tectis est totius libelli textus. Ex hoc in pagina quarta ad dextram tantum reperitur quantum spatium admittit. Ad sinistram septem testium nomina visuntur, quorum totidem sigilla annullaria, in excavata profunditate, cerae, ut videtur, argillae mixtae sunt impressa.

13. Similium legalium monumentorum, sive sint ea lignea, sive aerea, solennia requisita Svetonius in vita Neronis sic proponit: „Adversus falsarios tunc primum repertum, ne tabulae nisi pertusae ac ter lino per foramina traiecto obsignentur.“ ⁶⁾

Julius Paulus iurisconsultus solennia haec monumentorum Neronis aetate indubie antiquiora sequentibus interpretatur: „Amplissimus ordo decrevit: eas tabulas, quae publici vel privati contractus scripturam continent, adhibitis testibus ita signari, ut in summa marginis ad mediam partem perforatae triplice lino constringantur, atque impositum (impositae) supra linum cerae signa (sigilla) imprimantur, ut exteriores scripturae fidem interiori servant. Aliter tabulae prolatae nihil momenti habent.“ ⁷⁾

14. Libellus Véghianus servatis his solennibus requisitis prodiit, quamvis nos minime lateat varias esse de his requisitis opinio-

⁶⁾ Julii Pauli, Sententiarum receptarum Lib. V. Tit. XXV. (Schulting Ant. Jurisprudentia vetus ante Justiniana. Lugduni Batavorum, 1717. 4. pag. 517.

nyek. ⁸⁾ A' fonal, mellyel e' kilikasztott fakönyv volt összekötve, eltűnt; de azon része, mellyre a' pecsétek nyomattak, most is megvan, és nem hármias, hanem mint látszik kétszeres. A' szokásszerű kellékek közé tartozott az is, hogy a' szöveg az első szótól egész utolsóig kétszer legyen előadva, azaz: hogy legyen benső lepecsételt és elrejtett szövege, és annak külső, nyílt és látható leírata. És mivel ez irománynak külszövegéből annyi fordul elő, a' mennyi kifért: kétségtelenül bizonyos, hogy ez iromány triptychum vagy három levelű fakönyv volt, mellynek 5-dik hiányzó lapján az volt írva, a' mi a' külszövegéből még hiányzik; a' 6-dik vagy utolsó lap, úgy mint az első, borítékul üresen hagyatott. E' fakönyv tehát nem teljes épségű; mert az utolsó levele hiányzik.

15. Vöröspatak' déli oldalában, mint már fönnebb (11) mondatott, a' sz. Katalin nevű bányában, 1855. évben több viaszszal bevont falap találatott; ezekből néhány a' magyar nemzeti muzeumnak küldetett, néhány Haynald Lajos erdélyi püspök birtokába került; Cipariu Timothé balásfalvi kanonok és az erdélyi conservátorok' egyike, mint maga beszélte nálam, két teljes épségű triptychumot és négy töredéket szerzett e' leleményből; és így nem tudhatni, hova kerültek a' magyar nemzeti muzeumnak küldött triptychumok' kiegészítő részei.

16. Az események' helyét és idejét szokás először is kérdezni. A' rómaiak consuloktól számították az éveket, és olly iromány, mellyben a' consulok nem említettnek, érvénytelen volt. ⁹⁾ E' triptychum keltének helye 's ideje, annak végén a' 3-dik lapon így olvastatik:

Actum Karpo XIII K Apriles

Tito Aelio Questore Antonino Pio II et Bruttio
Praesente II Cos

Azaz:

Actum Karpo, XIII-o Kalendas Apriles.

Tito Aelio Quaestore, Antonino Pio II-dum et Bruttio
Praesente II-dum Consulibus.

17. A' helynevek, mellyek egyik világrészből vagy tartományból a' másikba tétettek át, kivált ha nép- és személynevekkel azonegy értelműek: gyakran sok nehézséget okoznak. Dacia és Moesia népei közt Karpok is voltak, kik a' rómaiak alatt köiratokon és érmeken gyakran említettnek. I. Fülöp érmén 247. évre Krisztus ut. VICTORIA CARPICA; a gyulafehérvári köemléken pedig Valerius A CARPIS LIBERATVS olvasható. A' Karpát bércek, más-

⁹⁾ Zell, Handbuch der römischen Epigraphik. Heidelberg, 1852. 8 II, 294. 297.

nes⁹⁾. Filum, quo perforatus libellus constringebatur, disparuit, pars interim ea, cui sigilla imprimebantur, et nunc adest, at non triplex sed duplex esse videtur. Ad solennia requisita id quoque pertinebat, ut textus a primo ad extremum verbum bis exhibeatur, seu ut scriptura interior sit sigillis munita et recondita, exterior autem pateat. Et quia in hoc monumento e scriptura exteriori tantum solum occurrit, quantum spatium admisit: certum est documentum istud triptychum, seu libellum trium foliorum fuisse, in cuius pagina 5-ta, quae deest, reliquum e scriptura exteriori fuit exaratum; pag. 6. seu ultima, prout et prima, pro tegumento mansit vacua. Libellus ergo hic, cum ultimo folio careat, pro integro haberi non potest.

15. Secundum ea, quae iam dicta sunt (11), in parte Vöröspatak meridiei adiacente 1855. in fodina S. Catharinae plures tabulae ceratae sunt repertae, e quibus nonnullae in Hungariam ad Museum Nationale sunt transpositae, aliae ad Ludovicum Haynald, Episcopum cathol. Transsilvaniensem pervenerunt. Timotheus Cipariu, Canonicus Balásfalviensis, et conservatorum Transsilvaniae unus, quemadmodum ipse mihi retulerat, duo triptycha optime conservata, et quatuor fragmenta eiusdem inventi acquisivit; sicque incertum, quonam potuerint devenire partes integrantes triptychorum Museo Nationali Hungarico transmissorum.

16. De loco et tempore, quo quid actum, prima solet poni quaestio. Romani annos secundum Consules numeravere; ideo instrumenta, in quibus Consulium mentio facta non est, nullius erant valoris.⁹⁾

Datum loci et temporis in triptychi huius fine in pag. 3. sic legitur:

Actum Karpo XIII. K. Apriles Tito Aelio Questore Antonino Pio II. et Bruttio Praesente II Cos

Id est:

Actum Karpo, XIII-o Kalendas Apriles.

Tito Aelio Quaestore, Antonino Pio II-dum et Bruttio Praesente II-dum Consulibus.

17. Locorum nomina de regione in regionem translata, multas pariunt difficultates: praesertim si populorum vel personarum nominibus sint homonyma. Inter populos Daciae et Moesiae fuerunt et Carpi, horum sub Romanis in numis et marmoribus frequens est mentio. In numo Philippi I. ad a. 247. p. Chr. VICTORIA CARPICA; in lapide Alba-Julienis: Valerius A CARPIS LIBERATUS legitur. Montes Carpatici, alias Alpes Bastarnicae a Carpis, et non

⁹⁾ Pauly, Real-Encyclopädie der classischen Alterthumswissenschaft. Stuttgart, 1842. 8. II. 627.

kép Alpes Bastarnicae, e' népektől, nem ezek a' hegyektől nevezettek. Carpis folyam, mellyet Herodot említ, a' Dunába szakad. Ismeretes a' Mare Carpathium, valamint Carpathus sziget is. Carpetania spanyolországi tartomány. Arnulf király' 889. évi oklevelében mondatik: „In agro Mosellensi (Franciaországban) et in Comitatu Carponense.“¹⁰⁾ És Carpus sz. Pál' tanítványa volt.

18. A' Chios szigeti Skymnos, mintegy 100. évben Kr. előtt Ephorusra, a' 338. évben meghalt Isocrates' tanítványára hivatkozva írja: „Sed Ephorus Istrum Carpidas primos refert accolere, proximos Aratores sequi.“¹¹⁾ Szintez olvastatik a' feketetengeri utazásban is: „Primos ad Istrum habitare Carpidas Ephorus tradidit.“¹²⁾ E' karpidák, karpok, másképp karpitánokról olvassuk: „Alea (urbs) Carpetanorum gentis Celticae.“¹³⁾ De ezeket elég most érinteni.

19. Actum Karpo. Carpi város Afrikában fekszik¹⁴⁾, melly Ptolomaeusnál Κάρις, Pliniusnál Carpi néven hivatik. Carpia város volt Illyricumban is, mellyről 478. évre Kr. ut. ezeket olvassuk: „Hinc movens (Theudericus) Carpian, quam iam dudum incolae desertam reliquerant, diruit, et ab eius excidio impetu facto Epidamnium (Dyrrachium) occupat.“¹⁵⁾ Carpi, Carpium olaszországi város. Karpona magyarországi város Zólyom vármegyében. A' magyar nemzeti muzeum' kéziratái közt van II. Rákóczi György' oklevele 1649. vagy következő évről, mellyben Carpa városról van szó. Van Carpus város Moesiában is, melly szomszédos Daciával¹⁶⁾. Az igen valószínű, hogy e' fakönyv vagy itt, vagy magában Daciában kelt XIII-o Kalendas Apriles; azaz: mart. 20-kán.

20. Tito Aelio Quaestore.

A' provinciákká alakított tartományokról, melly provinciák tartoztak a' császár' hatalma alá, 's mellyek bizattak a' római népre, valamint azoknak igazgatásáról: nem kell sokat mondanunk, ezekről Pitiscus és mások bőven értekeznek. Itt Titus Aelius Quaestor nem úgy jö' elő, mint pénztárnok, hanem mint ítélő bíró; mert a' római népre bizott provinciákban a' Quaestorok törvényhatósággal is birtak. A' tordai sírkő Erdélyben hihetőleg ennek fiát említi, mellyen ez áll: P. AELIO. T. F. (Titi filio)¹⁷⁾

21. Antonino Pio II-dum et Bruttio Praesente II-dum Consulibus.

Ezek' II-dik consulatusa, a' consulok' évkönyveiben Kr. után 139-dik évre tétetik¹⁸⁾; a' mi azért kétségtelen, mert a' követke-

¹⁰⁾ Edmundi Martene et Ursini Durand, Thesaurus novus Anecdotorum. Lutetiae Parisiorum, 1717. fol. Tom. I. col. 54.

¹¹⁾ Geographiae veteris Scriptorum Graeci minores. Oxoniae, 1703. 8. Vol. II. 54. 55.

¹²⁾ Geographia antiqua. Lugduni Batav. 1697. 4. pag. 137.

¹³⁾ Stephani Byzantini, de urbibus. Lugduni Bat. 1694. fol. pag. 91.

¹⁴⁾ Wesselingii, Vetera Romanorum Itineraria. Amstelaeami, 1735. 4. pag. 493.

hi a montibus acceperunt nomen. Carpis fluvius Herodoto memoratus in Istrum delabatur; notum est Mare Carpathium, eiusque insula Carpathus. Carpetania est regio Hispaniae. In diplomate Arnulphi regis de anno 889, hoc legitur: „In agro Mosellensi (in Gallia) et in comitatu Corponense.“¹⁰⁾ Notus est Carpus S. olim Pauli discipulus.

18. Scymnus Chius circa a. 100. a. Chr. Ephorum Isocratis quondam a. 338 a. Chr. mortui discipulum testem appellans ait: „Sed Ephorus Istrum Carpidas primos refert accolere, proximos Aratores sequi.“¹¹⁾ Hoc idem legitur in Periplo Ponti Euxini: „Primos ad Istrum habitare Carpidas Ephorus tradidit.“¹²⁾ De his autem Carpidis, Carpis, alias Carpitanis legimus: „Alea (urbs) Carpetanorum gentis Celticae.“¹³⁾ Ast haec attigisse sufficiat.

19. Actum Carpo. Urbs Carpi in Africa sita est.¹⁴⁾ Ptolemaeo *κάρπις*, Plinio Carpi nuncupata. Urbs nominis Carpia fuit quondam et in Illyrico, de hac ad a. 478 p. Chr. haec legimus: „Hinc movens (Theudericus) Carpiam, quam iam dudum incolae desertam reliquerant, diruit, et ab eius excidio impetu facto Epidamnum (Dyrrachium) occupat.“¹⁵⁾ Carpi, Carpium urbs est in Italia. Carpona est civitas Hungariae in comitatu Zoliensi. Inter manuscripta Musei Nationalis Hungarici est diploma Georgii II. Rákóczi de a. 1649. aut sequente, in eo memoratur urbs Carpa. Est et urbs Carpus in Moesia, Daciae vicina.¹⁶⁾ Valde verosimile est dictum supra libellum aut hic, aut in Dacia datum fuisse XIII-o Kalendas Apriles, i. e. 20 Martii.

20. Tito Aelio Quaestore.

De regionibus in formam provinciae redactis, quae paruerint Imperatoris, quae item imperio populi Romani, quae item earum administratio erat, nil opus est dicere; Pitiscus aliique rem hanc fuse pertractant. Hic loci Titus Aelius Quaestor non ut aerarii quaestor, sed ut iudex occurrit, nam in provinciis populo conceditis quaestores et iuris dicendi causa comparuerant. Lapis sepulchralis Tordae in Transsylvania facile huius filium memorat. Haec in eo legantur: P. AELIO, T. F. (Titi filio.)¹⁷⁾

21. Antonino Pio II. et Bruttio Praesente II-dum Consulibus.

Dictorum II-dus Consulatus in fastis Consularibus occurrit ad a. p. Ch. 139.¹⁸⁾, quod ideo caret omni dubio, quia a. sequente 140.

¹³⁾ Strtetter, Memoriae populorum. Petropoli, 1771. 4. I, 100.

¹⁶⁾ Bandurii, Imperium orientale. Venetiis, 1729 fol. Tom. I. 17.

¹⁷⁾ Gruteri, Corpus Inscriptionum. Amstelaedami 1707. folio. Tom. I. P. II. pagina CCCXLVII. 4.

¹⁸⁾ Idatii, Fasti Consulares. (Jacobi Sirmondi, Opera varia. Venetiis, 1728. fol. II. col. 255. Cf. Eckhel, Doctrina num. P. II. Vol. VII. 3. Clinton, Fasti romani. Oxford, 1845. 4. II. Hiaba kerestem.

zett 140. évben Kr. ut. Antoninus III-szor és Aurelius voltak a consulok. És így e' három levelű fakönyv Róma' építése után 892-ben, azaz: (892—753=139.) Kr. ut. 139. évben, mart. 20-kán kelt.

22. A' triptychum' tárgya leány-adásvevés, vagy inkább leány-adásvevésből eredett vizzálynak elintézése. Azon triptychumok közül, melyeket Cipariu Timothé kanonok szerzett, egyik asszony, a másik pedig görög ifjú adásvevésről szól. Az igen különös, hogy a' sz. Katalin bányából három rokon tárgyú triptychum került azon egy időben napfényre.

De menjünk át e' triptychum szövegének olvasására, azt jegyezvén itt meg, hogy a' törvényes szók más értelműek.

23. I. 2.

Maximus Batonis puelle Norine
 pessime siue nequiori Jononia prestari
 circiter pars ex empta scortellaria
 Norines exemit amicitiaque accepit
 de Dasio Virionis pirusta ex Kauereti (o)
 denariis ducentis quinque
 ille puellam salvam esse scortis noxisque
 solutam fugitione erroneam non esse
 praestari quot si quis ille puellae
 partem unquam ex eo quis euicerit
 quominus Maximum Batonis quo
 ue ea res pertinebit tradere posse
 de reque recte licent Toreonie Ti-
 tie puella empta est tam pecunia

24. I. 3.

Ti Tritonie pariter dari fide rogauit
 Maximus Batonis fide promisit Dasius
 Virionis pirusta ex Kaueretio
 Proque ea puella quae s(upra) s(cripta) est
 denarios ducenten
 uer(o)
 tos quinque accepisse et tradere
 se dixit Dasius Virionis Maximo Batonis
 Actum Karpo XIII K. Apriles
 Tito Aelio Questore Antonino Pio II et Bruttio
 Praesente II Cos

p. Chr. Antoninus III-um et Aurelius fuerunt Consules, sicque triptychum hoc datum erat A. U. C. 892. i. e. (892 — 753 = 139.) A. 139. p. Chr. d. 20. Mart.

22. Argumentum triptychi est puellae cuiuspiam emtio et venditio, seu potius ex emtione et venditione enatae litis decisio. Unum triptychorum per Canonicum Timotheum Cipariu aquisitorum de mulieris, alterum de adolescentis graeci emtione et venditione agit. Memoria dignum est e fodina S. Catharinae tria eiusdem argumenti triptycha eodem tempore esse eruta.

Sed ad textum triptychi legendum transeamus, ubi in antecessum notandum est: verborum iuris alias esse significationes.

25. I. 4.

Maximus Batonis puellae
Norine pessime siue ne-
quiori Jononia prestari No-
rine circiter pars ex emp-
ta scortellaria emit ami-
citiisque accepit de
Dasio Virionis pirusta
ex Kaueretio denariis ducen-
tis et quinque

saluam esse

Ille puellam scortis no-
xaque solutam fugi-
tione erroneam non
esse praestari quot
siquis ille puellae
partem unquam ex eo
quis evicerit quo
minus Maximum Ba-
tonis quoue eas res

— — — —
— — Ainci
tis

Mesori Messi-
oei

Annesus An-
bericnetis

Pirniuea Jo-
nisscinetis

Liccneti Cabi-
reti Neus-
epi

Croillaren-

tit Quietmici
Dasiueriontis

Ipsius Veri Bi-
toris

26. Maximus Batonis (filius.)

Hatszor fordul elé. Bato a' köiratokon gyakran olvastatik. Az ebersdorfi kövön: BATO — — EQ. ALAE PANNONIORVM említették ¹⁹⁾. Óbudán Muratorius szerint, olly kő találtatott, mellyen mondatik, hogy BATO NERITANVS testvérenek emléket készítetett ²⁰⁾. Azon sírkövön, melly Fehér vármegyében Alsó sz. Iván pusztán 1841. évben találtatott, és most a magyar nemzeti muzeumban őriztetik, ez áll: BATO TRANTONIS F. ARAVISCVS.

27. Azon nép, melly Ptolemaeusnál Arabisci nevet visel, Pli-niusnál Eravisci néven jő elé. Az araviscus név, aravicus vagy arabicus helyett úgy használtatott, mint daciscus, dacicus helyett, tauriscus, tauricus helyett, huniscus, hunicus helyett. Theophanes az alsó Pannoniát Arabica Pannoniának nevezi ²¹⁾. Ez Stritter előtt nem látszott hihetőnek, azért a' Pannonia Arabicát, Pannonia Avarica-ra változtatta ²²⁾; Theophanes' bonni kiadói pedig Pannonia Abarica-ra igazították ²³⁾; de mindezek, mind Stritter megvallják, hogy a' kútfőben mindig Pannonia Arabica fordul elő. Heves vármegyében van Baton falu, most Bátor néven hivatik, és az 1124. évi oklevél szerint e' vármegyében Wos-erawy (Scythae Arabes) nevű nép lakott ²⁴⁾.

Az Arabisci, Eravisci vagy Ravisci, Arabitae vagy Rabitae, Aravi vagy Ravi nevek úgy használtatnak névelővel, vagy annak kihagyásával: mint Adiabene vagy Diabene, Atropatene vagy Tropatene, Aspalatum vagy Spalatum stb ¹⁾. Ezt is méltó szem előtt tartani, a' nálunk előfordulni szokott RAVIS vagy RAVISCI fölíratú ezüst érmek' magyarázatában.

28. Bátorról az írók is gyakran tesznek említést. Dio Cassius szerint, Bato dalmatiai 's másik Bato pannoniai főnök volt Augustus alatt. Antoninus Caracalla, Bato nevű vivot arra kényszerítette, hogy más hárommal viaskodjék egymás után, és a' mint őt az utolsó meggyilkolta, nagyszerű temetést rendelt neki ²⁵⁾. Bato pannoniai vezér jelen volt Romában Tiberius Nero' diadalán, kiről Suetonius beszéli: „Batonem Pannonium ducem ingentibus donatum praemiis, Ravenam transtulit: gratiam referens, quod se quondam cum exercitu iniquitate loci circumclusum, passus esset evadere.“ ²⁶⁾ Batho történetiróról Strabo tesz említést. ²⁷⁾ Hogy Bátor, Bathó nevéek most is vannak Magyarországon, az úgy is tudva van.

29. Dasius Virionis (filius) pirusta ex Kaueretio.

¹⁹⁾ Grut. DXXXIII. 10.

²⁰⁾ Katancsich, Istri adcolarum Geographia. Budae, 1826. 4. I. pag. 406. 507.

²¹⁾ Theophanis, Chronographia. Parisiis, 1655. fol. pag. 296. 299.

²²⁾ Stritter, Memoriae populorum. Petropoli, 1778. 4. Tom. II. P. II pag. 505. r.)

²³⁾ Theophanis, Chronographia. Bonnac, 1839. 8 I. 546. *Αραβίας* vulg.

26. Verba Maximus Batonis (filius) sexies occurrunt. Nomen Batonis in Epigraphae saepius comparet, in lapide Ebersdorffii haec leguntur: BATO — — EQ. ALAE PANNONIORUM¹⁹⁾. Vetero-Budae teste Muratorio inventus est lapis, in quo BATO NERITANUS fratri suo monumentum curasse dicitur.²⁰⁾ In lapide autem 1841 Alsó Sz. Iván in praedio C. Albaregalensis effosso, quique in Museo Nationali Hungarico cernitur, haec verba leguntur: BATO TRANTONIS F. ARAVICUS.

27. Qui per Ptolemaeum Arabisci dicuntur, eos Plinius Eraviscos nominat. Nomen Araviscus, Aravicus, Arabicus ita promiscue fuit usitatum: quemadmodum Daciscus pro Dacicus, Huniscus pro Hunicus, Tauriscus pro Tauricus etc. Theophanes Pannoniam Inferiorem Pannoniam Arabicam vocat; ²¹⁾ quod Stritter non probavit, ideoque Pannoniae Arabicae Pannoniam Avaricam substituit; ²²⁾ Theophanis Bonnenses editores autem eandem Pannoniam Abaricam dixerunt; ²³⁾ verum et Stritter, et hi fatentur: in fonte Pannoniam Arabicam occurrere.

In Comitatu Hevesiensi est vicus Baton, nunc B á t o n y; iuxta diploma A. 1124. in hoc Comitatu quondam Wos-erawy (Scythae Arabes) habitaverunt. ²⁴⁾

Nomina: Arabisci, Eravisci, Ravisci; Arabitae, Rabitae; Aravi, vel Ravi, iam cum articulo iam absque eo occurrunt, *) sicut: Adiabene, Diabene; Atropatene, Tropatene; Aspalatum, Spalatum etc.

Et haec observanda sunt in explicandis numis argenteis: RAVIS vel RAVISCI inscriptis, qui apud nos saepe visuntur.

28. Nominis Bato et scriptores saepe meminerunt.

Juxta Cassium Dionem Bato Dalmatiae, alter Bato Pannoniae erat dux sub Augusto. Antoninus Caracalla Batonem gladiatorem impulit cum tribus deinceps certare, eique a postremo caeso honorificatum tumulum curavit. ²⁵⁾ Bato dux Pannoniae interfuit triumpho Tiberii Neronis Romae; de hoc Svetonius narrat:

„Batonem Pannoniae ducem ingentibus donatum praemiis Ravennam transtulit, gratiam referens: quod se quondam cum exercitu iniquitate loci circumclusum, passus esset evadere.“ ²⁶⁾ Bathonis qua Historiarum scriptoris meminit Strabo. ²⁷⁾ Quod Bató, Bathó hodie quoque vivum hungaricum nomen sit, in aperto est.

29. Dasius Virionis (filius) pirusta ex Kaue-

¹⁹⁾ Hevenssy, MS. Tomo T. LXVII. pag. 125. Cod. Dipl. II. 76. Jerney, Magyar nyelvkinsek. Pesten, 1845. 8. 153. l.

²⁰⁾ Tud. Gyűjt. 1831. VI.

²¹⁾ Cassii Dionis, Historiae Romanae. Hamburgi, 1752. fol. II. pag. 802. 806. 816. 1292.

²²⁾ C. Svetonius Tranquillus. Amstelaedami, 1736. 4. I. pag. 518. In Tiberio Nerone.

²³⁾ Strabonis, Rerum Geographicarum Libri XVII. Lutetiae Paris. 1620. fol. L. XII. pag. 546.

Többször fordul elé, 's ha valamely helyen némely betű eltűnt, vagy kétesnek látszik: azt más helyből pótolhatni ki. A' pirusta nemzeti név, illy nevű illyricumi népről Livius tesz következőleg említést: „Ibi (Scodrae) pro tribunali pronunciauit (L. Anicius) de sententia consilii: Senatum populumque Romanum Illyrios esse liberos jubere, praesidia ex omnibus oppidis, arcibus et castellis sese deducturum. Non solum liberos, sed etiam immunes fore Issenses et Taulantios, Dassaretiorum Pirustas, Rhizonitas, Olciniatas, quod incolumi Gentio ad Romanos defecissent.“²⁸⁾ Megemlíti a' pirusta népet Julius Caesar is, Appian e' népet Pyriassaei (Purussi, Prussi) néven nevezi²⁹⁾; de ezek nem a mostani poroszok; mert Prusziában Nagy Karoly alatt a szászok kerestek menedéket, és mint Albertus Stadensis állítja: szászokhoz tartoztak a' prussok, holsaciak és rugok.

30. Dasius pirusta kaveretiumi volt. Cavii nevű illyricumi népről Liviusnál ezek olvastatnak: „Inde fratre in Caviorum gentem, vi aut terrore subigendam, cum mille peditibus et quinquaginta equitibus misso, ipse (Gentius) ad Bassaniam (Scythopolim) urbem quinque millia ab Lisso ducit.“³⁰⁾ Strabo is említ hasonló tartományt: „Deinceps Cauarum est regio usque ad Isarae in Rhodanum influxum.“ Ennél találtatik urbs Cauarum is; de a' Caua (Coele) szó' magyarázatára csak annyit mond: „Quod maxima eius et optima pars situ esset cauo.“³¹⁾ A' Cava szó fordításban ezekben fordul elé: Holstein, azaz: alsó vagy mély Saxonia, másképp Hol-Sacia úgy, mint a' Hollandia névben. Volt ugyan Rhaetinum város Dalmáciában, és Caum fordul, mint helynév elő; de itt a' Kaueretium, úgy látszik, Rhaetiának alsó, vagy mély vidékeit jelenti.

31. Az egyes szók' magyarázatát, és azoknak, miket az idő' hiánya miatt eltévesztettem, megigazítását másokra bízom. A' puellam salvam esse, scortis noxisque solutam és hasonló kifejezések, szokott törvényes szólásmódok; és ez: fugitione erroneam non esse, annyi, mint nem szökevény, csavargó, millyeneket Dirksen' kézi munkájából nem nehéz megmagyarázni.³²⁾

32. A' már többször említett sz. Katalin bányában 1855. évben lelt, és a' magyar nemzeti muzeumnak beküldött viaszszal bevont fenyőfa lapok között, azon fakönyv kisebb az előbbinél, melly

²⁸⁾ T. Livii Patavini, Historiarum. Lugd. Bat. Amstelaed. 1743. 4. Tom V. L. XLV. Cap XXVI. pag. 859.

²⁹⁾ Appiani, Romana Historia. Lipsiae, 1785. 8. I. 851. III. 671.

³⁰⁾ T. Livii Historiarum. Lugd. Bat. Amstelaed. 1743. 4. V. L. XLIV. Cap. XXX. pag. 783. et seq.

retio. Nomenclatio haec saepius occurrit, et sicubi literae desunt, vel dubiae videntur: alio loco possunt substitui. Pirusta nomen nationis denotat; populi huius nominis in Illyrico meminit et Livius dicens:

„Ibi (Scodrae) pro tribunali pronunciavit (L. Anicius) de sententia consilii S. P. P. R. Illyrios esse liberos iubere, praesidia ex omnibus oppidis, arcibus et castellis sese deducturum. Non solum liberos, sed etiam immunes fore Issenses et Taulantios, Darsaretiorum Pirustas, Rhizonitas, Olciniatas, quod incolumi Gentio ad Romanos defecissent.“²⁸⁾

Mentionem Pirustarum et C. Jul. Caesar fecit; Appianus Pyris saeos (Purussos, Prussos) vocat; ²⁹⁾ verum hi non sunt hodierni Borussi, quia in Prussiam sub Corolo M. Saxones se receperunt, et iuxta Albertum Stadensem ad Saxones pertinebant: Prussi, Holsaci, et Rugi.

30. Dasius Pirusta erat ex Kaveretio. De Caviis populo Illyrici apud Livium haec habentur: „Inde fratre in Caviorum gentem vi, aut terrore subigendam cum mille peditibus et quinquaginta equitibus misso, ipse (Gentius) ad Bassaniam (Scythopolim) urbem quinque millia ab Lisso ducit.“³⁰⁾

Nota est Cavasyria, quam et Coelesyriam dicunt; et Strabo meminit similis regionis: Deinceps Cavarum est regio usque ad Isarae in Rhodanum influxum.“ Apud eundem et „urbs Cavarum“ occurrit, sed de vocabulo Cava (Coele) tantum hoc refert: „Quod maxima eius et optima pars situ esset Cavo.“³¹⁾ Versio vocabuli huius invenitur in his:

Hol-Stein, i. e. Inferior Saxonia, aliter Hol-Sacia, prout et in nomine Hollandia. Erat quidem urbs nomine Rhaetinum in Dalmatia, dein Caum ut nomen loci pariter occurrit, ast Kaveretium hic inferiorem Rhaetiae partem videtur denotare.

31. Verba singula exponenda, et quae ob defectum temporum errata sunt, aliis emendanda reliqui; „puellam salvam esse, scortis noxisque solutam“ aliaeque huius generis expressiones, sunt verba iudicialia; sententia autem haec: „et fugitione erroneam non esse“ idem significat, ac non esse profugam non oberrantem; similia ex Manuali Dirksen facilia sunt expositu.

32. Inter tabulas ceratas abiernas iam saepius memoratas, et in fodina S. Catharinae 1855. repertas Museoque Nationali Hungarico submissas primum dicto minor est libellus, qui in tabula lithographica sub II. 2, 3, et 4, visitur.

²¹⁾ Strabonis, Rerum Geographicarum. Lutetiae Parisiorum, 1620. fol. L. IV. 185. VIII. 336.

²²⁾ Dirksen, Manuale latinitatis fontium Juris civilis Romanorum. Berolini, 1837. 4.

könyomatban itt II — 2, 3. és 4. alatt látható. Ezt Winkler-fakönyvnek nevezhetjük, mellyről ugyanazt mondhatni, mi az előbbi három levelű fakönyvről fönnebb (12—14) mondatott, kivéve a' pecséteket, mellyek itt eltűntek. E' triptychum kelt XIII K(alendas) Novembr (es), azaz: october 20-án; Rustico ter. Aquilino Cs (Consulibus) azaz: 162. évben Kr. ut. Tárnya, kamatra kölcsönadás. A' II. 3. lapon apró kapcsolt betűkkel ez olvastatik: Id fide sua esse jussit Titius Irimitius de sorte supra scripta Curtii. És a' (II. 4.) tanúk között, ugyan e' Titius Irimitius nagy betűkkel van írva: de e' rövid triptychumot olvassák és magyarázzák meg mások. Én a' valódi érdemet senkitől nem irigylem.

Libellus hic Winklerianus posset dici, cunctaque de triptycho primo (12—14.) dicta et de hoc referri: demto eo, quod hic sigilla evanuerint.

Triptychum hoc datum est XIII. K (alendas) Novembr (es), id est: 20. Octobris Rustico ter. Aquilino Cs. (Consulibus) i. e. a. 162. p. nat. Chr. Argumentum eius est: mutuum erga praestandas usuras.

II. pag. 3. minoribus cursivis literis haec leguntur: Id fide sua esse iussit Titius Irimitius de sorte supra scripta Curtii. Et II. 4. maioribus characteribus idem Titius Irimitius scriptus legitur. Si cui lubet, legat et exponat breve hoc triptychum, parte mea veri nominis meritum nulli denegabitur.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

